

Hieronim Eug. Wyczawski

25 lat pracy ks. biskupa Wincentego Urbana nad dziejami Kościoła na Śląsku

Studia Theologica Varsaviensia 10/2, 3-23

1972

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HIERONIM EUG. WYCZAWSKI

**25 LAT PRACY KS. BISKUPA WINCENTEGO URBANA
NAD DZIEJAMI KOŚCIOŁA NA ŚLĄSKU**

I.

Praktyka powoływania na biskupstwa księży z katedr profesorskich ma w Polsce już stosunkowo długą tradycję. Mało jednak było dawniej wypadków, aby profesorowie obdarzeni godnością biskupią kontynuowali na nowym stanowisku poprzednią działalność naukową. W ostatnich czasach jesteśmy świadkami wręcz przeciwnego zjawiska. Cały szereg polskich biskupów, zwłaszcza sufraganów, nie przerwał pracy naukowej po prekonizacji. Fakt ten o tyle zasługuje na podkreślenie, że w obecnych czasach zajęcia pasterskie urzędu biskupiego są bez porównania rozleglejsze, aniżeli były one choćby przed ostatnią wojną. W wymienionym gronie biskupów-pisarzy do najruchliwszych i najbardziej zasłużonych działaczy nie tylko na odinku pasterskim, ale także naukowym należy ks. Wincenty Urban, biskup pomocniczy wrocławski, historyk Kościoła, doktor habilitowany Akademii Teologii Katolickiej w Warszawie. Ponieważ w 1971 r. upłynęło 25 lat jego pożytecznej pracy naukowo-pisarskiej na Dolnym Śląsku, wydaje się ze wszech miar rzeczą słuszną poświęcić jego osobie specjalną uwagę.

Ks. Biskup Wincenty Urban urodził się 13 lutego 1911 r. w Grodzisku Dolnym w pow. leżajskim. Do szkoły powszechnej uczęszczał w miejscowości rodzinnej, a do gimnazjum w Leżajsku. Po złożeniu egzaminu dojrzałości w 1931 r. wstąpił do Seminarium Duchownego we Lwowie i zapisał się na Wydział Teologiczny Uniwersytetu Jana Kazimierza. Studia ukończył

stopniem magistra teologii w 1936 r. i w tymże samym roku przyjął święcenia kapłańskie. W latach 1936—1940 pracował w duszpasterstwie w archidiecezji lwowskiej jako wikariusz i katecheta kolejno w Sokolnikach, w Biłce Szlacheckiej i w Kamionce Strumiłowej. Od 1940—1945 r. był administratorem parafii Biłka Szlachecka pod Lwowem. Po repatriacji objął 15 IX 1945 r. obowiązki wikariusza w Grodźcu k. Opola. Wnet jednak, bo już 1 X 1946 r., powołano ks. Urbana na stanowisko dyrektora Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu.

Wybór okazał się jak najbardziej trafny. Wprawdzie ks. Urban nie był jeszcze wówczas szerzej znany ze swych kwalifikacji do tego rodzaju funkcji, ale odznaczał się — co szczęśliwie zauważył ks. Karol Milik, ówczesny administrator apostołski archidiecezji wrocławskiej¹ — wielkim zamiłowaniem do pracy naukowej i pietyzmem dla pomników dziejowych naszej kościelnej przeszłości. Faktycznie, ks. Urban obok pracy duszpasterskiej kontynuował nieprzerwanie swe studia, czego dowodem było ponad 20 drobniejszych publikacji z lat 1933—1939² oraz uzyskanie w 1947 r. na Wydziale Teologii Katolickiej Uniwersytetu Warszawskiego stopnia doktora teologii w zakresie historii Kościoła na podstawie rozprawy pt. *Konwersja Melecjusza Smotrzyckiego polemisty i dyzunickiego arcybiskupa połockiego w latach 1620—1627*³. Pozostając do dziś na stanowisku dyrektora wymienionych wyżej instytucji, położył ks. bp Urban dla nich ogromne zasługi. Nie tylko zabezpieczył przejęte po Niemcach zbiory i nieustannie zabiegał o należytą ich konserwację, nie tylko opublikował katalog zbiorów archiwalnych⁴ oraz rejestry zawartych w nich dokumen-

¹ Sugestie w sprawie skierowania ks. Urbana do pracy naukowej wysunął również Wydział Teologii Katolickiej Uniw. Warsz., na którym wymieniony był doktorantem.

² Ks. bp Urban zaczął posyłać artykuły do „Życia katolickiego” jako kleryk. Zob. początkowe pozycje (z lat 1933—1935) w jego bibliografii.

³ Pracę tę opublikował Autor dopiero w 1957 r. w „Naszej przeszłości” 5 (1957) s. 133—216.

⁴ *Katalog Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu*, Archiwa, bibl. muzea kośc. 10 (1965) s. 5—32; 11 (1965) s. 5—108; 12 (1966) s. 5—74; 13 (1966) s. 5—89; 14 (1967) s. 5—131; 15 (1967) s. 91—248; 16 (1968) s. 19—242. Całość w nadbitkach obejmuje 798 stron.

tów⁵, ale uczynił z kierowanych przez siebie instytucji wysokiej rangi placówkę usługową, dostępną dla szerokich kręgów badaczy naszej przeszłości. Warto dodać, że urządził we Wrocławiu kilkanaście wystaw, obrazujących polskość Śląska.

W 1947 r. ks. Urban został powołany na wykładowcę historii Kościoła w Archidiecezjalnym Seminarium Duchownym we Wrocławiu, w którym prowadzi wykłady do dziś. W latach 1949—1961 wykładał ponadto historię Kościoła w Diecezjalnym Seminarium Duchownym w Nysie. W 1953 r. przedstawił Wydziałowi Teologicznemu Uniwersytetu Jagiellońskiego rozprawę pt. *Leopold hr. Sedlnicki księżę biskup wrocławski, 1836—1840, na tle dziejów Kościoła na Śląsku w pierwszej połowie XIX wieku*⁶ w celu uzyskania na jej podstawie *veniam legendi*. Wydział przeprowadził jego przewód habilitacyjny, jednakże skutkiem niewydrukowania rozprawy habilitacyjnej i chyba z powodu zbliżającej się likwidacji Fakultetu nie przesłał dokumentacji ukończonego przewodu do Ministerstwa dla dalszego załatwienia sprawy. W końcu część akt, w tym wszystkie 3 recenzje zaginęły. Dopiero w 1971 r. Rada Wydziału Teologicznego Akademii Teologii Katolickiej w związku z zaproszeniem ks. bpa Urbana do objęcia wykładów postanowiła sfinalizować sprawę jego habilitacji. Na podstawie szczątkowych akt przewodu dawniejszego i recenzji profesora ks. H. E. Wydziału Teologicznego o całym dorobku naukowym ks. bpa Urbana nadała mu stopień doktora habilitowanego. Uchwałą Rady Wydziału zatwierdził Minister Oświaty i Szkolnictwa Wyższego.

W 1952 r. ks. Wincenty Urban wszedł do gremium kapituły archikatedralnej wrocławskiej, 7 lat później został papieskim prałatem domowym, a 25 X 1959 r. otrzymał od papieża Jana XXIII nominację na biskupa tyt. Abitine i pomocniczego we Wrocławiu. Wielu sądziło, że z chwilą tą ks. bp Urban będzie zmuszony przerwać swą działalność naukową. Nie było bowiem dla nikogo tajemnicą, że potrzeby rozległej archidiecezji wro-

⁵ *Katalog dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu*, Cz. 1: *Dokumenty oznaczone sygnaturami alfabetycznymi*, Rzym 1970 ss. 653; *Wykaz regestów dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu*, Warszawa 1970 ss. 320.

⁶ Praca została wydrukowana w wydawnictwie „*Studia historico-ecclesiastica*”, 10 (1955).

clawskiej na pasterską posługę biskupią są ogromne. Zresztą najbliższe miesiące pokazały, że ks. bp Urban oddał się tej pracy z największą gorliwością. Jednakże pomimo niezmiernie czasochłonnych zajęć biskupich potrafił kontynuować swą działalność naukową i to bynajmniej nie w osłabionym tempie. Tego rodzaju symbiozę dwutorowej pracy mógł osiągnąć tylko dzięki niespotykanej pracowitości.

Nie można pominąć wkładu ks. bpa Urbana w działalność Polskiego Towarzystwa Teologicznego. Od wielu lat jest on bardzo czynny na odcinku organizacyjnym i naukowym zarówno w oddziale wrocławskim Towarzystwa, jak i w jego ogólnopolskiej Sekcji Historii Kościoła, której jest przewodniczącym. Wspaniale zwłaszcza organizuje w różnych ośrodkach kościelnych coroczne spotkania naukowe profesorów i wykładowców historii Kościoła.

Największym wszakże osiągnięciem ks. bpa Wincentego Urbana jest jego dorobek pisarski. Zamyka się on po dzień 31 XII 1971 r. w 234 pozycjach, z których aż 210 powstało na Śląsku. Znajdują się wśród nich liczne artykuły drobne i o charakterze popularnym, ale mamy tam także wiele prac obszernych o ciężarze prawdziwie naukowym. Nie licząc garści artykułów okolicznościowych, całość dorobku pisarskiego ks. bpa Urbana możnaby podzielić na 3 zasadnicze grupy: 1° Na prace z zakresu archiwo- i bibliotekoznawstwa; 2° Podręczniki historii Kościoła; 3° Prace z dziejów Kościoła na Śląsku.

Pierwsza grupa twórczości wiąże się z zajmowanym stanowiskiem dyrektora Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej. Należą tu artykuły o dawnych śląskich bibliofilach, o śląskich bibliotekach, kilka sprawozdań z działalności Archiwum Archidiecezjalnego, *Katalog rękopisów* oraz *Regesty dokumentów* tegoż Archiwum.

Licząc się z wielkim w Polsce zapotrzebowaniem na pomoce dydaktyczne, przygotował ks. bp Urban do druku i opatrzył własnymi uzupełnieniami 4 wydanie *Historii Kościoła* ks. Józefa Umińskiego⁷. Poza tym ogłosił obszerny zarys dziejów Ko-

⁷ T. 1—2, Opole 1957.

ścioła w Polsce za lata 1815—1965⁸. Ostatnia publikacja, mająca stanowić syntetyczne opracowanie wspomnianego okresu historii polskiego Kościoła, jest więcej zbiorem materiałów i kopalnią bardzo szczegółowych informacji, aniżeli podręcznikiem z tej dziedziny. Napisał wreszcie ks. bp Urban 7 skryptów wykładów historii Kościoła.

Pracami z zakresu dziejów Kościoła na Śląsku — najliczniejszymi z całego dorobku — przysłużył się ks. bp Urban najwydatniej polskiej nauce. Pamiętać trzeba, że przeszłością Kościoła na Śląsku zajmowali się od dawna historycy niemieccy, którzy bądź nie dostrzegali w niej elementów polskich, bądź przedstawiali fakty historyczne często w sposób tendencyjny. Gdy chodzi o starsze średniowiecze, nauka polska rozprawiła się już z nieprzychylnymi nam tezami niemieckimi i udokumentowała niezbitnie odwieczną polskość Śląska. Ks. bp Urban podjął trud korektury niemieckiej historii Kościoła na Śląsku odnośnie do czasów, gdy Śląsk odpadł od państwa polskiego. W swych licznych rozprawach i artykułach wskazywał w oparciu o źródła na nigdy nie wygasłe na Śląsku przejawy kultury polskiej⁹. Dość wymienić studia o wrocławskiej diecezji, biskupach, kapitułach śląskich, katedrze wrocławskiej, duchowieństwie, osobno o szeregu wybitnych księży, o seminarium duchownym, duszpasterstwie, o języku polskim stosowanym w pracy duszpasterskiej na Śląsku, o polskim kaznodziejstwie, prace z zakresu hagiografii śląskiej (o św. Jadwidze, bł. Czesławie, świętobliwym biskupie Nankerze), dalej publikowane materiały do dziejów polskości na Śląsku itd. Nie można tu pominąć szeregu pozycji z pierwszej grupy prac (o bibliofilach, bibliotekach i archiwach śląskich). Spróbował też ks. bp Urban zebrać wyniki swych prac szczegółowych w publikacji syntetycznej pt. *Zarys dziejów diecezji wrocławskiej*¹⁰.

Nie wszystkie prace ks. bpa Urbana otrzymały wykończoną formę pod względem konstrukcyjnym. Najczęściej publikował

⁸ *Ostatni etap dziejów Kościoła w Polsce przed nowym tysiącleciem*, Rzym 1966 ss. 555.

⁹ W podobnym kierunku odnośnie do Warmii i Mazur pracuje od lat ks. bp Jan Obłąk w Olsztynie.

¹⁰ Wrocław 1961 ss. 259.

je jako materiały do przyszłych prac syntetycznych, może własnych, a niewątpliwie dla innych historyków. Ten jednak ich charakter czynił publikacje ks. bpa Urbana dostępnymi dla szerokich kręgów czytelników. A ponieważ swe studia opierał przeważnie na niewydanym dotąd materiale archiwalnym, przetań dość dokładnie drogę innym badaczom na niezbyt znanym dotąd przez Polaków terenie i w ten sposób dobrze się przysłużył nauce polskiej.

W konkluzji stwierdzić się musi, że ks. bp Wincenty Urban wykonywał niestrudzenie przez 25 lat poważną i konstruktywną robotę, mówiąc swymi publikacjami o polskości ziem śląskich i ich integralnej przynależności do Polski. Że tego rodzaju działalność przynosiła i przynosi pożytek polskiemu Kościołowi i Państwu, nie trzeba dowodzić.

II.

Pisarską działalność ks. bpa Wincentego Urbana zilustruje najlepiej zestawienie tytułów jego publikacji. W bibliografii tej podałem nie tylko prace o treści historycznej, ale również artykuły o tematyce innej, po prostu wszystko, co wyszło spod jego pióra i zostało ogłoszone drukiem. W myśl tego założenia opuszczono niedrukowane zbiory kazań, zamieszczono zaś na końcu powielone skrypty wykładów. Bibliografię ułożyłem w porządku chronologicznym. Pozycje, drukowane w kilku kolejnych numerach czasopism, umieszczono pod rokiem rozpoczęcia druku.

1933

1. Z przeszłości Beresteczka, *Życie katolickie* 1933 nr 50—51 s. 102.

1934

2. Chrześcijański władca — Jagiełło, *Życie kat.* 1934 nr 30 s. 291—292.
3. Wiadomości o sektach w Polsce, *Życie kat.* 1934 nr 3 s. 250.
4. Z przeszłości Horochowa, *Życie kat.* 1934 nr 24 s. 281—282.

1935

5. Pamięci trynitarzy w Beresteczku, *Życie kat.* 1935 nr 36 s. 380—382.

1936

6. Ksiądz Piotr Skarga a Kościół Wschodni, *Życie kat.* 1936 nr 34 s. 532—533.
7. Ksiądz Piotr Skarga i sekciarstwo XVI wieku, *Życie kat.* 1936 nr 32 s. 499—501.
8. Rec.: Ks. Dąbrowski Remigiusz, Katolicka nauka moralności w przedstawieniu prawosławnych teologów rosyjskich, Warszawa 1935 ss. 151, *Gazeta kościelna* 43 (1936) nr 2 s. 25.
9. Stefan Batory i katolicyzm na Wschodzie, *Życie kat.* 1936 nr 47 s. 498—499.
10. Z historii sztundystów. *Życie kat.* 1936 nr 33 s. 514—516.

1937

11. Pojęcie Kościoła wedle ewangelicznych chrześcijan, *Życie kat.* 1937 nr 19 s. 291—293.
12. Rec.: Ks. Kornobis Jan, Śladami Marii. Czytania na miesiąc maj, Kielce 1937 ss. 119, *Aten. kapłańskie* 39 (1937) nr 5 s. 522.
13. Rec.: Ks. Majewski Wacław, Maria umiłowanie narodu, Warszawa 1937 ss. 187, *Aten. kapł.* 39 (1937) nr 5 s. 522.
14. Wiara w bliski koniec świata u ewangelicznych chrześcijan, *Życie kat.* 1937 nr 46 s. 722—723.

1938

15. Praca metropolity Rutskiego dla jedności kościelnej, *Życie kat.* 1938 nr 3 s. 35—36.
16. Rec.: Ks. Majewski Wacław, Maria przyczyna naszej radości. Krótkie nauki majowe, Warszawa 1938 ss. 176, *Aten. kapł.* 41 (1938) nr 5 s. 517.
17. Rec.: Ks. Sobalkowski Szczepan, Krew która woła, Kielce 1938 ss. 141, *Aten. kapł.* 41 (1938) nr 5 s. 516.
18. Rec.: Ks. Turbak Piotr, Ku czci świętego Andrzeja Boboli T. J. Kazania i przemowy, Kraków 1938 ss. 94, *Aten. kapł.* 41 (1938) nr 5 s. 576.
19. Rec.: Wieśniak Józef, Wici — agraryzm — siew. Ruch młodowiejski w świetle zasad katolickich, Kraków 1938 ss. 255, IV, *Aten. kapł.* 41 (1938) nr 5 s. 309—310.
20. Życie i męczeństwo bł. Andrzeja Boboli, *Życie kat.* 1938 nr 16 s. 243—244.

1939

21. Pięćsetlecie unii florenckiej na ziemiach polskich, *Życie kat.* 1939 nr 28 s. 435.
22. Rec.: Ks. Długosz Teofil, Z dziejów diecezji smoleńskiej, Lwów 1937 ss. 91, *Aten. kapł.* 43 (1939) nr 3 s. 310—311.

23. Rec.: Ks. Lechowski Jan, Nauki dla młodzieży szkół powszechnych, Stanisławów 1937 ss. 250, *Aten. kapł.* 43 (1939) nr 1 s. 97.
24. W setną rocznicę tragedii unitów (1839—1939), *Zycie kat.* 1939 nr 29 s. 451.

1946

25. Rec.: O. Bar Joachim Roman, Tercjarstwo franciszkańskie, Kraków 1945 ss. 131, *Wiadom. duszpasterskie* 2 (1946) nr 5 s. 31
26. Rec.: Ks. Bober Piotr, W górę serca. Kazania przygodne, Kraków 1946 t. 1 ss. 187, 4 nlb., t. 2 ss. 193, 2 nlb., *Wiadom. duszp.* 2 (1946) nr 10 s. 29—30.
27. Rec.: Ks. Bochenek Jan, W naszym biurze Caritas, Tarnów 1946 ss. 170, *Wiadom. duszp.* 2 (1946) nr 5 s. 31.
28. Rec.: Ks. Kasprzyk Ludwik, Kazania pasyjne, Kraków 1946 ss. 115, *Wiadom. duszp.* 2 (1946) nr 5 s. 31.
29. Rec.: Ks. Lesiak Władysław, Kazania pasyjne — o osobach pocieszających Pana Jezusa w czasie męki, Tarnów 1946, ss. 48, *Wiadom. duszp.* 2 (1946) nr 5 s. 31.
30. Rec.: Ks. Pękala Karol, Caritas we współczesnej pracy duszpasterskiej, Tarnów 1939, ss. 283, *Wiadom. duszp.* 2 (1946) nr 10 s. 29—30.
31. Rec.: Ks. Schletz Alfons, Józef Jakubowski żołnierz i kapłan (1773—1814), Kraków 1945 ss. 223, *Wiadom. duszp.* 2 (1946) nr 8 s. 29.
32. Rec.: Ks. Schletz Alfons, Ks. biskup Michał Bartłomiej Tarło opiekun ubogich, Kraków 1946 ss. 16, *Wiadom. duszp.* 2 (1946) nr 10, s. 29—30.
33. Rec.: Ks. Schletz Alfons, Współpraca misjonarzy z Komisją Edukacji Narodowej (1773—1794), Kraków 1946 ss. 200, *Wiadom. duszp.* 2 (1946) nr 10 s. 30.
34. Rec.: Ks. Winkowski Józef, Przełom wewnętrzny. Cykl egzort rekolekcyjnych, Kraków 1946 ss. 59, *Wiadom. duszp.* 2 (1946) nr 5 s. 31.

1947

35. Archiwum, Muzeum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu (1945—1947), *Sobótka* 2 (1947) s. 465—468.
36. Duchowieństwo dekanatu opolskiego w 1836 roku, *Homo Dei* 16 (1947) nr 4 s. 182—184.
37. Kult błogosławionego Czesława we Wrocławiu, *Wiadom. kośc.* 2 (1947) nr 8—9 s. 160—172.
38. Rec.: Dobraczyński Jan, Skąpiec boży. Rzecz o O. Maksymilianie Kolbe, Niepokalanów 1946 ss. 128, *Wiadom. duszp.* 3 (1947) nr 3 s. 118.
39. Rec.: Ender Janina, Józef Lompa. Zarys biograficzny, Katowice-Wrocław 1947 ss. 117, *Homo Dei* 16 (1947) nr 5 s. 390.
40. Rec.: Ks. Grabowski Jan, Na wzgórzu Golgoty. Cykl nauk pasyjnych, Kielce 1947 ss. 102, *Wiadom. duszp.* 3 (1947) nr 6 s. 168.

41. Rec.: Kazania o Niepokalanym Sercu Marii. Opr. przez Księży Tow. Jezusowego, Warszawa 1946 ss. 154, *Wiadom. duszp.* 3 (1947) nr 4 s. 167.
42. Rec.: Bp Kowalski Kazimierz, Najświętsza Maria Panna, Poznań 1946 ss. 104, *Wiadom. duszp.* 3 (1947) nr 3 s. 118.
43. Rec.: Ks. Kuźniar Stanisław, Ku szczytom. Życie Marii Leony Na-stałowny służebniczki Najśw. Marii Panny, 1903—1940, Kraków 1946 ss. 286, *Wiadom. kośc.* 2 (1947) nr 5—7 s. 128.
44. Rec.: Sobótka, t. I, *Homo Dei* 16 (1947) nr 3 s. 192.
45. Rec.: Św. Bazyli, Wybór homilii i kazań. Tłum. i wstęp Tadeusz Sinko, Kraków 1947 ss. 231, *Wiadom. kośc.* 3 (1947) nr 8—9 s. 182.
46. Rec.: Ks. Szafrński Władysław, Nauki niedzielne i świąteczne dla dzieci szkół powszechnych, Włocławek 1946 ss. 96, *Homo Dei* 16 (1947) nr 3 s. 191.
47. Rec.: Wilczyński Kazimierz, Serce Marii Matki Jezusa (na tle teologii katolickiej), Kraków 1946 ss. 334, *Wiadom. duszp.* 3 (1947) nr 3 s. 118.
48. Rec.: Ks. Winkowski Józef, Aby żywot mieli. Cykl nauk pasyjnych, Kielce 1947 ss. 162, *Wiadom. duszp.* 3 (1947) nr 6 s.
49. Rec.: Ks. Ziółkowski Marcin, Dogmat widzenia uszczęśliwiającego w świetle eschatologii katolickiej, Sandomierz 1946 ss. 115, *Wiadom. duszp.* 3 (1947) nr 10 s. 180.

1948

50. Archiwum Diecezjalne we Wrocławiu, *Nasza przeszłość* 4 (1948) s. 311—314.
51. Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 1—2 s. 39—43.
52. Droga do doskonałości chrześcijańskiej wedle ks. Kaspra Družbickiego, *Wiadom. duszp.* 4 (1948) nr 7—8 s. 267—269.
53. Eucharystia w świetle ustaw synodów wrocławskich. *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 8—9 s. 229—235.
54. Kanonizacje i beatyfikacje polskich patronów, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 10—12 s. 292—296.
55. Kościoły na Ostrowiu Tumskim we Wrocławiu, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 6—7 s. 165—171.
56. Ks. Piotr Skarga w walce z sekciarstwem a chwila obecna *Homo Dei* 17 (1948) nr 2 s. 172—180.
57. Myśli na święto Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 6—7 s. 133—137.
58. Myśli obrony ludu polskiego w kazaniach ks. Piotra Skargi, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 1—2 s. 36—39.
59. O kulcie błogosławionej Bronisławy, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 3—5 s. 110—113.
60. Praktyczne rady kaznodziejskie ks. Kaspra Družbickiego, *Wiadom. duszp.* 4 (1948) nr 1 s. 10—13.

61. Rec.: Nasza przeszłość, t. 1—2, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 1—2 s. 58.
62. Rec.: Bp Radoński Karol, Święci i błogosławieni Kościoła katolickiego, Poznań 1947 ss. VIII, 528, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 6—7 s. 174.
63. Rec.: O. Woroniecki Jacek, Błogosławiony Czesław dominikanin, 1175—1242, Opole 1947 ss. 57, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 1—2 s. 57—58.
64. Rytuały diecezji wrocławskiej a język polski, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 10—12 s. 296—302.
65. Sprawność organizacyjna pierwotnych chrześcijan w prześladowaniach, *Wiadom. kośc.* 3 (1984) nr 6—7 s. 161—165.
66. Z dziejów kultu św. Jadwigi na Śląsku, *Wiadom. kośc.* 3 (1948) nr 1—2 s. 32—36.
67. Z dziejów wrocławskich kościołów, Wrocław 1948 ss. 16.

1949

68. Błogosławieństwo wiary, *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 3 s. 67—70.
69. Duszpasterski wkład Kościoła katolickiego na Dolnym Śląsku (1945—1948), *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 4—5 s. 131—140.
70. Echa kultu biskupa Nankera w diecezji wrocławskiej, *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 3—4 s. 87—99.
71. Listy pasterskie wrocławskich biskupów w języku polskim w XIX i XX wieku, *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 11—12 s. 277—278.
72. Rec.: Collectanea theologica r. 21, *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 4—5 s. 142.
73. Rec.: Ks. Hain Stefan, Wincenty Kot prymas polski, 1436—1448, Poznań 1948 ss. 227, 3 nlb., *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 3 s. 106.
74. Rec.: Ks. Karasiewicz Władysław, Jakub II Świnka arcybiskup gnieźnieński, 1263—1314, Poznań 1948 ss. 137, *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 3 s. 106.
75. Rec.: Opalek Mieczysław, Drzeworyt w czasopiśmie polskich XIX stulecia, Wrocław 1949 ss. 69, *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 3 s. 106.
76. Rec.: Ks. Rechowicz Marian, Sprawa Wielkiego Seminarium Misyjnego dla unitów na ziemiach dawnej Polski (1595—1819), Kraków 1948 ss. 61, *Polonia sacra* 2 (1949) nr 4 s. 352—354.
77. Rec.: Stęczyński B. Z., Śląsk. Podróż malownicza w 21 pieśniach, Wrocław 1949 ss. 212, *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 3 s. 106.
78. Średniowieczne rękopisy Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu, *Aten. kapł.* 50 (1949) nr 3 s. 278—281.
79. Świętość rodziny, *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 1—2 s. 33—36.
80. Troska o parafialne archiwalia, *Wiadom. urzęd. Administracji Śląska Opol.* 4 (1949) nr 28 s. 34—36.
81. Wpływ kultu św. Wacława na życiorys biskupa Nankera, *Wiadom. kośc.* 4 (1949) nr 6—7 s. 177—179.

1950

82. Jan Scheffler śląski eklezjolog XVII w., *Wiadom. kośc.* 5 (1950) nr 1—6 s. 30—35 .
83. Rec.: Ks. Chodyński Stanisław, Biblioteka kapituły wrocławskiej. Uzupełnił rozdziałem o katalogach i wydał ks. Stanisław Librowski. „Monum. hist. Dioec. Vladisl.” 26, Włocławek 1949 ss. 130, 2 nlb, *Aten. kapł.* 53 (1950) nr 1 s. 180—181.
84. Rec.: Ks. Librowski Stanisław, Kapituła katedralna wrocławska. Zarys dziejów i organizacji. „Studia hist.-eccl.” 5, Warszawa 1949 ss. XXVI, 175, *Aten. kapł.* 52 (1950) nr 2 s. 162—164.

1951

85. Język polski w duszpasterstwie wrocławskiej diecezji w pierwszej połowie XIX wieku, *Przeegl. powsz.* 232 (1951) nr 9 s. 177—195.
86. Katedra wrocławska, Wrocław 1951 ss. 16.
87. 700 lat wrocławskiej katedry, *Słowo powsz.* (1951) nr 210 s. 4—5.
88. U grobu św. Jadwigi w Trzebnicy, *Słowo powsz.* (1951) nr 276 s. 4.

1952

89. Biskup Nanker w świetle wieków, *Słowo powsz.* (1952) nr 98 s. 3—4.
90. Katechizacja w gościęcińskiej parafii, *Wiadom. kośc.* 7 (1952) s. 18—20.
91. Ks. dr Piotr Śledziewski (1884—1950), *Wiadom. duszp.* 8 (1952) nr 5 s. 191—193.
92. Ks. Wincenty Kraiński i jego działalność we Wrocławiu, *Wiadom. duszp.* 8 (1952) nr 12 s. 402—407.
93. Próby kościelnych neologów na Śląsku, *Przeegl. powsz.* 233 (1952) nr 4 s. 262—271, nr 6 s. 413—422.
94. Przegląd ważniejszej literatury historyczno-kościelnej o Śląsku w okresie 1945—1951, *Homo Dei* 21 (1952) nr 2 s. 387—390.
95. Rec.: Ks. Waczyński Bogusław, Czy „Antigrafe” jest dziełem Maksyma (Melecjusza) Smotrzyńskiego? „Rocz. teol.-kan.” 1 (1949) s. 183—210, *Wiadom. kośc.* 7 (1952) nr 3—8 s. 39.

1953

96. Biskup Nanker i jego działalność. W: *Pamięci biskupa Nankera*, Warszawa 1953 s. 3—10.
97. Echa świątobliwości biskupa Nankera w czasach nowożytnych do końca XVII w., *Wrocł. tyg. kat.* 1 (1953) nr 3 s. 5.
98. Jubileusz Trzebnicy (1203—1953), *Wrocł. tyg. kat.* 1 (1953) nr 8 s. 5.
99. Odbudowa katedry wrocławskiej w latach 1945—1953, *Wrocł. tyg. kat.* 1 (1953) nr 1 s. 4.

100. Starania o beatyfikację biskupa Nankera, *Wrocł. tyg. kat.* 1 (1953) nr 4 s. 5.
101. Studium języka polskiego w Seminarium Duchownym we Wrocławiu w pierwszej połowie XIX w., *Wrocł. tyg. kat.* 1 (1953) nr 13—15 s. 6—7.
102. Średniowieczne echa świątobliwości biskupa Nankera, *Wrocł. tyg. kat.* 1 (1953) nr 2 s. 3.

1954

103. Katedra św. Jakuba w Nysie, *Wrocł. tyg. kat.* 2 (1954) nr 4 s. 3.
104. Polski kościółek św. Marcina we Wrocławiu, *Wrocł. tyg. kat.* 2 (1954) nr 45 s. 5.
105. Przywrócone chwale bożej świątynie, *Wrocł. tyg. kat.* 2 (1954) nr 29 s. 5.
106. Rzeźby Chrystusa frasobliwego, *Wrocł. tyg. kat.* 2 (1954) nr 35 s. 4.

1955

107. De testimoniis vitam Nankeri episcopi Wratislaviensis illustrantibus, *Collect. theol.* 26 (1955) nr 2 s. 250—286.

Rec.: J. Gottschalk, *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 14 (1956) s. 290—291; J. Kłoczowski, *Nasza przeszł.* 5 (1957) s. 297—301.

108. Inkunabuły Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu, *Spraw. Wrocł. Tow. Nauk.* 10 (1955) s. 18—19.
109. Jan Feliks Ambroży Pedewitz nyski bibliofil z XVII wieku, *Spraw. Wrocł. Tow. Nauk.* 10 (1955) s. 24—25.
110. 800-lecie wrocławskiej kapituły, *Wrocł. tyg. kat.* 3 (1955) nr 25 s. 5.
111. Lektor języka polskiego na Uniwersytecie Wrocławskim (ks. Wincenty Kraiński), *Wrocł. tyg. kat.* 3 (1955) nr 41 s. 6.
112. Leopold hr. Sedlnicki książę-biskup wrocławski, 1836—1840, na tle dziejów Kościoła na Śląsku w pierwszej połowie XIX w. *Studia hist.-eccl.* 10, Warszawa 1955 ss. XI, 325.

Rec.: J. Gottschalk, *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 14 (1956) s. 282—283; J. Chomiczki, *Wrocł. tyg. kat.* 4 (1956) nr 31 s. 6; W. Lenkiewicz, *Kuźnica kapł.* (1956) s. 47—48; J. Sosalla, *Katolik* (1956) nr 43 s. 9; Cz. Lechicki, *Przegl. zach.* (1957) nr 1 s. 143—144; *Wrocł. wiadom. kośc.* (1959) nr 7 s. 359—360; *W sprawie pracy o Leopoldzie Sednickim*, *Przegl. zach.* (1958) nr 4 s. 403—405.

113. Ocalałe archiwalia z czasów diecezjalnych rządów arcybiskupa kardynała Adolfa Bertrama (1914—1945), *Sobótka* 10 (1955) nr 3 s. 531—535.
114. Rec.: Ks. Czuj Jan, *Patrologia*, Poznań 1954, wyd. 2 ss. 312, *Ruch bibl. i liturg.* 8 (1955) nr 4—5 s. 267—270.

115. Śp. Ks. Prałat Dr Józef Umiński (1888—1954), *Collect. theol.* 26 (1955) nr 1 s. 5—12.
116. Z dziejów wrocławskich synodów, *Wrocł. tyg. kat.* 3 (1955) nr 10 s. 5, nr 13 s. 4, nr 18 s. 4—5, nr 23 s. 4—5.

1956

117. Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu, *Archeion* 25 (1956) s. 309—320.
118. Biblioteka i Archiwum Archidiecezjalne we Wrocławiu, *Wrocł. tyg. kat.* 4 (1956) nr 10 s. 4.
119. Kościół św. Krzyża we Wrocławiu i jego odbudowa, *Głos. kat.* (1956) nr 20 s. 231—232.
120. Nieznane polskie teksty religijne z biblioteki św. Jakuba w Nysie (z XVI w.), *Ruch bibl. i liturg.* 9 (1956) nr 1—3 s. 106—124.
121. Nieznane polskie teksty religijne z rękopisu biblioteki św. Jakuba w Nysie z XVI wieku, *Spraw. Wrocł. Tow. Nauk* (1956) nr 11 s. 9.
122. Obrona praw języka polskiego w Seminarium Duchownym we Wrocławiu, *Wrocł. tyg. kat.* 4 (1956) nr 12 s. 6.
123. O polskich kazaniach w kościele św. Krzyża we Wrocławiu, *Wrocł. tyg. kat.* 4 (1956) nr 3 s. 5—6.
124. Rękopisy Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu, *Spraw. Wrocł. Tow. Nauk.* 11 (1956) s. 10.
125. Tradycje „Kółka Polskiego” studentów teologii we Wrocławiu, *Wrocł. tyg. kat.* 4 (1956) nr 19 s. 6.
126. Zapomniany ośrodek kultu św. Jadwigi śląskiej w Mnichowicach, *Wrocł. tyg. kat.* 4 (1956) nr 42 s. 5.

1957

127. Jan Feliks Ambroży Pedewitz nyski bibliofil XVII wieku, *Rocz. teol.-kan.* 3 (1957) nr 2 s. 241—260.

Rec.: J. Svátek, *Slezsky Sbornik* 1959 nr 57 s. 132; J. L[eszczyński], *So-bótka* 14 (1959) s. 432.

128. Konwersja Melecjusza Smotrzyńskiego polemisty i dyzunickiego arcybiskupa połockiego w latach 1620—1627. Przyczynek do dziejów polemiki religijnej, *Nasza przeszł.* 5 (1957) s. 133—216.

Rec.: J. Gottschalk, *Theol. revue* 6 (1957) s. 265; J. Markuschik, *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 15 (1957) s. 300.

129. Nieudane starania Przemysła Ottokara II o metropolię czeską na tle jego rządów i krzyżackiej polityki, *Nasza przeszł.* 6 (1957) s. 311—325.

Rec.: J. Svátek, *Slezsky Sbornik* (1958) nr 56 s. 140—141.

130. Rec.: Rogalski Aleksander, Kościół katolicki na Śląsku. Studia nad dziejami diecezji wrocławskiej, Warszawa 1955 ss. 401, *Nasza przeszł.* 5 (1957) s. 301—305.
131. Sentire cum Ecclesia, *Wrocł. wiadom. kośc.* 12 (1957) nr 3—4 s. 119—122.
132. Troska biskupa Piotra II Nowaka (1447—1456) o życie liturgiczne w diecezji wrocławskiej, *Aten. kapł.* 55 (1957) s. 383—395.
133. Wakanse na stolicy biskupiej we Wrocławiu, *Aten. kapł.* 54 (1957) s. 62—69.
134. Zarys dziejów egzempcji wrocławskiej diecezji, *Zachodnia Agencja Prasowa* 5 (1957) nr 15 s. 25—27.

1958

135. Apostolat trzeźwości. (Zalecenia duszpasterskie w związku z walką z alkoholizmem), *Wrocł. wiadom. kośc.* 13 (1958) nr 1 s. 54—58
136. Język polski w duszpasterstwie diecezji wrocławskiej, *Polonia sacra* 10 (1958) nr 2 s. 219—261.

Rec.: J. Gottschalk, *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 17 (1959) s. 312—313; *Sobótka* 14 (1959) nr 3 s. 428—429.

137. Książę Konrad Oleśnicki biskup wrocławski (1417—1447), *Spraw. z czynności wyd. i posiedzeń nauk. oraz kronika Tow. Nauk. KUL* (1953—1956) nr 7 Lublin 1958 s. 35—36.
138. Piotr II Nowak biskup wrocławski (1447—1456), *Spraw. z czynności wyd. i posiedzeń nauk. oraz kronika Tow. Nauk. KUL* (1953—1956) nr 7 Lublin 1958 s. 36—37.
139. Przyczynki do dziejów Wacława Piastowicza biskupa wrocławskiego (1382—1417), *Spraw. z czynności wyd. i posiedzeń nauk. oraz kronika Tow. Nauk. KUL* (1953—1956) nr 7 Lublin 1958 s. 30—31.
140. Rec.: Na marginesie najnowszych prac o franciszkanach i dominikanach na Śląsku, *Aten. kapł.* 57: 1958 s. 137—140.
141. Rola kościelnych śpiewników i modlitewników w zachowaniu polskiego języka na Śląsku, *Nasza przeszł.* 8 (1958) s. 231—241.

Rec.: J. Gottschalk, *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 17 (1959) s. 313.

142. Wkład Kościoła katolickiego w walkę o polskość Ziemi Zachodnich. *Zachodnia Agencja Prasowa* 6 (1958) s. 66—70.

1959

143. Działalność naukowa ks. dra Alfonsa Nowaka, *Wiadom. urzęd. Kurii Bisk. Śląska Opol.* 15 (1959) nr 11 s. 534—535.
144. Ks. Józef Umiński, Historia Kościoła. Wyd. 4 przygotował do druku i uzupełnił ks. Wincenty Urban. Opole 1959—1960 t. 1 ss. XX, 672, t. 2 ss. XII, 608.

145. Ks. Kanonik Jan Melz i jego zainteresowania śląską toponomastyką, *Wiadom. urzęd. Kurii Bisk. Śląska Opol.* 15 (1959) nr 9 s. 389—392.
146. Le rôle de l'Eglise dans l'histoire des liens entre la Silésie et la Pologne, *Cahiers Pologne — Allemagne* 1 (1959) nr 3 s. 22—37 2 (1960) nr 1 s. 26—37.

Rec.: N. Bogusz, *Ziemia zachodnie w piśmiennictwie obcym*, Biul. inform. Tow. Rozwoju Ziemi zach. (1960) s. 39; J. L[eszczczyński], *Sobótka* 15 (1960) nr 1, s. 102; *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 23 (1965) s. 243—268.

147. Materiały do dziejów polskości na Śląsku w wizytacjach diecezji wrocławskiej (do początku XVIII wieku). *Sobótka* 14 (1959) nr 2 s. 149—195.

Rec.: J. Svátek, *Vlastiveda Severomoravského Kraje Vitkovsko* (1961) nr 11—12 s. 16.

148. Pamięci księdza kanonika Pawła Łukaszczyka, *Wiadom. urzęd. Kurii Bisk. Śląska Opol.* 15 (1959) nr 11 s. 532—534.
149. Polskie kaznodziejstwo i katechizacja w duszpasterstwie w diecezji wrocławskiej w czasach pruskich, *Spraw. Wrocł. Tow. Nauk.* 14 (1959) s. 33—34.
150. Rzymsko-katolicka parafia w Gościęcinie na Opolszczyźnie i jej duszpasterstwo, *Nasza przeszł.* 9 (1959) s. 249—292.

Rec.: J. Gottschalk, *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 17 (1959) s. 313—314.

151. Sprawozdanie z czynności Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu 1957—1958, *Archiwa, bibl. muz. kośc.* 1 (1959) nr 1 s. 134—137.
152. Studia nad dziejami wrocławskiej diecezji w pierwszej połowie XV wieku, Wrocław 1959 ss. 402, 2 nlb.

Rec.: B. Leszczzyńska, *Sobótka* 15 (1961) nr 2 s. 273—275; J. Svátek, *Vlastiveda Severomoravského Kraje Vitkovsko* (1961) nr 11—12 s. 16; O. W. Szoldrski, *Homo Dei* 30 (1960) nr 5—6 s. 786—787.

1960

153. Archiwum Archidiecezjalne, Biblioteka Kapitulna, Muzeum Archidiecezjalne we Wrocławiu w roku 1959, *Wrocł. wiadom. kośc.* 15 (1960) nr 4 s. 218—236.
154. Archiwum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu w latach 1949—1959, *Sobótka* 15 (1960) nr 2 s. 265—267.
155. Autograf Kaspra Eylana, *Archiwa, bibl. muzea kośc.* 1 (1960) nr 2 s. 171—173.
156. Księgozbiór ks. Sebastiana Schleupnera w Bibliotece Kapitulnej we Wrocławiu, *Rocz. teol.-kan.* 7 (1960) nr 2 s. 103—117.

Rec.: J. Leszczzyński, *Sobótka* 16 (1961) nr 3 s. 625.

157. Najstarszy benedykcjonał w Bibliotece Kapitulnej we Wrocławiu, *Ruch bibl. i liturg.* 13 (1960) nr 3—4 s. 302—320.

158. Nieznane zabytki języka polskiego z Michalic w powiecie namysłowskim, *Kwart. Opolski* 6 (1960) nr 4 s. 51—60.
159. Z dziejów szarytek w Bytomiu i ich duszpasterstwa, *Nasza przeszł.* 12 (1960) s. 25—46.

1961

160. Czesław patron Wrocławia, *Przew. kat.* (1961) nr 30 s. 466—468.
161. Ostatnie kazanie polskie w kościele św. Marcina we Wrocławiu, *Sobótka* 16 (1961) nr 1. s. 101—103.
162. Polskie księgi zapowiedzi małżeńskich parafii Syców z XIX wieku, *Nasza przeszł.* 13 (1961) s. 287—291.

Rec.: *Sobótka* 16 (1961) nr 4 s. 625.

163. Próba wyjaśnienia pochodzenia pontyfikatu z r. 1435 przechowywanego w Bibliotece Kapitulnej we Wrocławiu, *Ruch bibl. i liturg.* 14 (1961) nr 3—4 s. 148—152.
164. Święta Jadwiga księżna śląska, *Przew. kat.* (1961) nr 42 s. 666—667.
165. Zarys dziejów diecezji wrocławskiej, Wrocław 1961 ss. 256, 35 ilustr., 1 mapa.

Rec.: Ks. J. Bańka, *Gość niedziel.* (1962) nr 50 s. 400; Ks. F. Maroń, *Śląskie studia hist.-teol.* 1 (1968) s. 180—181; O. W. Szoidrski, *Homo Dei* 31 (1962) nr 4 s. 381.

1963

166. Najstarsze seminarium duchowne na ziemiach polskich, *Tyg. pow.* 17 (1963) nr 46 s. 3.
167. Nieznany szczegół z życia ks. Jana Dzierżonia (1811—1906), *Wiadom. urzęd. Kurii Bisk. Śląska Opol.* 18 (1963) nr 5 s. 142—144.
168. Papież Jan XXIII i jego pontyfikat, *Studia theol. Vars.* 1 (1963) nr 2 s. 3—37.
169. Polskie kaznodziejstwo i katechizacja we wrocławskiej diecezji w czasach pruskich, *Nasza przeszł.* 17 (1963) s. 123—186.

Rec.: Ks. J. Bańka, *Gość niedziel.* (1964) nr 4 s. 6.

170. Rękopisy liturgiczne Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu, *Archiwa, bibl. muzea kośc.* 6 (1963) s. 155—190.
171. Sprawozdanie z czynności Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu za lata 1960—1961, *Archiwa, bibl. muzea kośc.* 6 (1963) s. 265—269.
172. Stare dzieje Kraszewskiego, *Tyg. pow.* 17 (1963) nr 7 s. 5.

1964

173. Fundacja dla polskiego kaznodziei w kościele św. Krzyża we Wrocławiu, *Wiadom. urzęd. Kurii Bisk. Śląska Opol.* 19 (1964) nr 1 s. 17—19.
174. Jan XXIII (1958—1963), *Prawo kan.* 7 (1964) nr 1—2 s. 5—14.
175. Ks. dr Michał Rękas apostoł chorych w Polsce (1895—1964), *Wiadom. urzęd. Kurii Bisk. Śląska Opol.* 19 (1964) nr 9 s. 215—216.
176. Nieznany tekst polskiej modlitwy w okresie zarazy na Śląsku w pierwszej połowie XIX wieku, *Wiadom. urzęd. Kurii Bisk. Śląska Opol.* 19 (1964) nr 2 s. 45—47.
177. Rękopisy skrypturystyczne i egzegetyczne w zbiorach Biblioteki kapitulnej we Wrocławiu, *Archiwa, bibl. muzea kośc.* 9 (1964) s. 21—30.
178. Sprawozdanie z czynności Archiwum i Muzeum Archidiecezjalnego oraz Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu, *Archiwa, bibl. muzea kośc.* 8 (1964) s. 252—255.
179. Szkice z dziejów rzymsko-katolickiej parafii w Biłce Szlacheckiej i jej duszpasterstwa, Rzym ss. 96, 2 nlb.
180. W sprawie konwersji ks. Józefa Wittiga, *Homo Dei* 33 (1964) nr 2 s. 107—112.
181. Założenie seminarium duchownego we Wrocławiu, *Homo Dei* 33 (1964) nr 1 s. 21—25.
182. Z dziejów duszpasterstwa pokutnego w diecezji wrocławskiej do końca XVIII wieku, *Prawo kan.* 7 (1964) nr 1—2 s. 201—231.
183. Z dziejów sokolnickiej królewskiej, Rzym 1964 ss. 22, 2 nlb.

1965

184. Archidiecezja wrocławska w latach 1945—1965, *Nasza przeszł.* 22 (1965) s. 10—68.

Rec.: Ks. J. Bańka, *Gość niedziel.* (1965) nr 45 s. 4.

185. Katalog Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu. Rękopisy, *Archiwa, bibl. muzea kośc.* 10 (1965) s. 5—32, 11: 1965 s. 5—108, 12: 1966 s. 5—74, 13 (1966) s. 5—89, 14 (1967) s. 5—131, 15 (1967) s. 91—248, 16 (1968) s. 19—242.

Rec.: A. Sabisch, *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 26 (1968) s. 406—408; *Sobótka* 22 (1967) nr 3 s. 439; A. Swierk, *Zeitschr. für Ostforschung* (1969) nr 2 s. 379—380.

186. Na tropach proveniencji Madonny wrocławskiej, *Wiadom. urzęd. Kurii, Bisk. Śląska Opol.* 20 (1965) nr 7 s. 162—168.
187. Szkice z dziejów diecezji wrocławskiej. Biskup Jodok z Rosenbergu, *Studia lineol. Varsav.* 3 (1965) nr 2 s. 383—417.

Rec.: A. Sabisch, *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 26 (1968) s. 409.

1966

188. Geneza formuły wiary papieża Hormisdasa, *Homo Dei* 35 (1966) nr 1 s. 24—29.
189. Język ojczysty w duszpasterstwie Kościoła katolickiego w Polsce, *Duszpasterz polski za granicą* 17 (1966) nr 2 s. 154—157.
190. Nanker Kołda biskup krakowski i wrocławski, *Przew. kat.* (1966) nr 15 s. 131—133.
191. Odsiecz wiedeńska Jana III Sobieskiego w świetle diariusza z 1684 roku, *Homo Dei* 33 (1966) nr 4 s. 213—216.
192. Ostatni etap dziejów Kościoła w Polsce przed nowym tysiącleciem. (1815—1965), Rzym 1966 ss. 555.

Rec.: *Duszpasterz polski za granicą* (1966) nr 4 s. 480; *Przew. kat.* (1966) nr 50 s. 451; E. Jabłońska Deptuła, *Revue d'histoire eccl.* 44 (1969) nr 3—4 s. 1023—124; Ks. Z. Obertyński, *Studia theol. Varsav.* 7 (1969) nr 2 s. 288—294.

193. Powody i okoliczności przyjęcia chrztu przez Mieszka I, *Studia theol. Varsav.* 4 (1966) nr 2 s. 11—45.
194. Rękopisy prawnicze Biblioteki Kapitulnej we Wrocławiu, *Prawo kan.* 9 (1966) nr 1 s. 109—132.
195. Sługa boży Józef Bilczewski arcybiskup lwowski (1860—1923). *Aten. kapł.* 58 (1966) s. 167—171.
196. Statuty kapituły katedralnej we Wrocławiu, *Prawo kan.* 9 (1966) nr 1—2 s. 329—354.
197. Szkice z dziejów diecezji wrocławskiej. Biskup Rudolf z Rüdesheim 1468—1482), *Studia theol. Varsav.* 4 (1966) nr 1 s. 123—124.

1967

198. Eine Berichtigung einer Berichtigung. Antwort dem Institut für ostdeutsche Kultur und Kirchengeschichte, *Nasza przeszł.* 26 (1967) s. 221—242.

Rec.: A. Sabisch, *Archiv für schlesische Kirchengeschichte* 26 (1966) s. 402—406.

199. Sługa boży Nanker biskup krakowski i wrocławski, *Duszpasterz polski za granicą* 18 (1967) nr 4 s. 439—442.
200. Szkice z dziejów diecezji wrocławskiej. Biskup Jan Roth (1482—1506), *Studia theol. Varsav.* 5 (1967) nr 1 s. 11—72.

1968

201. Fundacja ku czci Eucharystii kanonika Andrzeja Skody z XV w, *Studia theol. Varsav.* 6 (1968) nr 2 s. 69—74.
202. Jeszcze o egzempcji diecezji wrocławskiej, *Prawo kan.* 11 (1968) nr 1—2 s. 319—325.

203. Pamięci śp. Księdza Profesora dr Szczepana Szydelskiego († 28 XI 1967), *Wiadom. urzęd. Kurii Bisk. Śląska Opol.* 23 (1968) nr 6 s. 118—150.
204. Tekst aktu konfederacji barskiej we Wrocławiu, *Przew. kat.* (1968) nr 36 s. 325.

1969

205. Akcja misyjna Kościoła katolickiego w Polsce, W: *Księga tysiąclecia katolicyzmu w Polsce*, Lublin 1969 t. 1 s. 585—638.
Rec.: E. Pańko, Cierkownyj wiestnik 5 (1970) s. 17—24; Z. Szuba, Życie i myśl (1969) nr 1 s. 138.
206. Fundacja Jerzego Goreckiego śląskiego lekarza XVII wieku, *Prawo kan.* 12 (1969) nr 1—2 s. 260—365.
207. Książd August Kardynał Hlond a Ziemie odzyskane, *Przew. kat.* (1969) nr 8 s. 68.
208. Ks. Prof. Szczepan Szydelski (1872—1967), Rzym 1969 ss. 31.
209. L'oeuvre des missions de l'Église catholique en Pologne, W: *Le Millénaire du catholicisme en Pologne*, Lublin 1969 s. 357—409.
210. Paweł VI papież dialogu, *Homo Dei* 38 (1969) nr 1 s. 9—14.
211. Polskie kazanie ze Smogorzowa z 1859 roku, *Colloquium salutis* 1 (1969) s. 93—101.
212. Pomoc Józefa Lompy dla kościoła w Smogorzowie, *Colloquium salutis* 1 (1969) s. 103—106.
213. Posiew duchowieństwa wielkopolskiego, *Przew. kat.* (1969) nr 29 s. 258—259.
214. W sprawie Komunii św. pod dwiema postaciami w diecezji wrocławskiej, *Collect. theol.* 39 (1969) nr 2 s. 77—83.

1970

215. Archiwum Archidiecezjalne i Biblioteka Kapitulna we Wrocławiu w latach 1945—1970, *Sobótka* 25 (1970) nr 2 s. 263—270.
216. Dorobek naukowy księży repatriantów w Polsce w latach 1945—1970, *Homo Dei* 39 (1970) nr 3 s. 232—237.
217. Duszpasterski wkład księży repatriantów w archidiecezji wrocławskiej w latach 1945—1970, Wrocław 1970 [druk w Rzymie] ss. 195.
218. Echa manifestacji warszawskich z roku 1861 w Berlinie. *Przew. kat.* (1970) nr 31 s. 301.
219. Katalog dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu. Cz. 1: Dokumenty oznaczone sygnaturami alfabetycznymi, Rzym 1970 ss. 663.

Rec.: A. Sabisch, Archiv für schlesische Kirchengeschichte 29: 1971 s. 263—266; Schlesien Jhg. 16 (1871) nr 3 s. 166—168; Tyg. powsz. 24 (1971) nr 12 s. 5.

220. Ustanowienie polskiej administracji kościelnej na Ziemiach Zachodnich, *Tyg. Powsz.* 24 (1970) nr 8 s. 1—2.
 Rec.: W. Mysiek, *Argumenty* (1970) nr 8 s. 1—2.
221. Wykaz regestów dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu, *Rocz. teol. Śląska Opol.* 2 (1970) s. 285—421.
222. Wykaz regestów dokumentów Archiwum Archidiecezjalnego we Wrocławiu, Warszawa 1970 ss. 320.

1971

223. Bilczewski Józef (1860—1923). W: *Hagiografia polska. Słownik bio-bibliograficzny*, Poznań 1971 t. 1 s. 133—139.
224. Ks. Marcin Pełka śląski kanonista (1757—1828), *Prawo kan.* 14 (1971) nr 1—2 s. 325—329.
225. Mszał z XVI wieku z Laskowic Oławskich w języku polskim, *Archiwa, bibl. muzea kośc.* 23 (1971) s. 289—291.
226. 25-lecie wykładów teologicznych we Wrocławiu w latach 1945—1970, *Nasza przeszł.* 34 (1971) s. 240—242.
227. Z dziejów duszpasterstwa w archidiaconacie wrocławskim w czasach nowożytnych, Warszawa 1971 ss. 443.

1957—1959

228. Historia Kościoła Powszechnego (Skrypt wykładów dla słuchaczy Wyższej Kultury Religijnej we Wrocławiu), cz. 1, Wrocław 1957 ss. 296 (powiel.).
229. Patrologia (Skrypt wykładów), Wrocław 1958 ss. 71 (powiel.).
230. Historia Kościoła Powszechnego (Skrypt wykładów dla studentów Seminarium Duchownego we Wrocławiu), cz. 2, Wrocław 1958 ss. 74 (powiel.).
231. Historia Kościoła Powszechnego (Skrypt wykładów dla słuchaczy Wyższej Kultury Religijnej we Wrocławiu), cz. 2, Wrocław 1958 ss. 126 (powiel.).
232. Historia Kościoła Powszechnego (Skrypt wykładów dla słuchaczy Wyższej Kultury Religijnej we Wrocławiu), cz. 3, Wrocław 1958 ss. 140 (powiel.).
233. Historia Kościoła Powszechnego (Skrypt wykładów dla studentów Seminarium Duchownego), Wrocław 1959 ss. 45 (powiel.).
234. Zarys Dziejów biskupstwa wrocławskiego, Wrocław 1959 ss. 50 (powiel.).

25 années d'études de Mgr Wincenty Urban
sur l'histoire de l'Eglise en Silesie

Résumé

Le present volume *Studia Theologica Varsaviensia* est consacré au vingt-cinquième anniversaire de l'activité scientifique et littéraire de Mgr Wincenty Urban en Basse Silesie.

Né le 13 février 1911 à Grodzisko Dolne dans l'arrondissement de Leżajsk, en 1936 ordonné prêtre après les études à la Faculté de Théologie à l'Université de Jan Kazimierz à Lwów, il travaillait jusqu'à 1945 dans l'archevêché de Lwów occupant le poste de vicaire et de catéchiste et ensuite de curé. Ayant obtenu en 1947 le titre de docteur en théologie à la Faculté de Théologie Catholique de l'Université de Varsovie il était appelé à remplir la fonction de directeur des Archives du Musée de l'Archevêché et de la Bibliothèque du Chapitre à Wrocław.

En même temps il a commencé à enseigner l'histoire de l'Eglise dans les Grands Séminaires à Wrocław et à Nysa. Ayant obtenu le titre de professeur agrégé de l'histoire de l'Eglise, il a commencé l'enseignement en 1971 à la Faculté de Théologie à l'Académie de Théologie Catholique à Varsovie. Il est entré en 1952 au Chapitre de la Cathédrale de Wrocław et en 1959 a été nommé par le Pape Jean XXIII l'évêque auxiliaire de Wrocław.

L'Evêque Urban a commencé son travail d'écrivain déjà comme et il le développa pendant la période de Wrocław. Il possède sur son compte jusqu'à 31 décembre 1971 234 titres des livres et des articles. Il publia les travaux concernant la connaissance des Archives et des Bibliothèque, il s'est attaqué aux redactions des manuels, mais il a écrit le plus sur l'histoire de l'Eglise en Silesie en prenant en considération les éléments polonais qui s'y trouvaient. C'est dans ce domaine qu'il a eu le plus de mérite à la science polonaise.

H. E. Wyczawski